

**WYMAGANIA EDUKACYJNE NIEZBĘDNE DO UZYSKANIA POSZCZEGÓLNYCH ŚRÓDROCZNYCH I ROCZNYCH OCEN KLASYFIKACYJNYCH  
Z PRZEDMIOTU WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE  
ODDZIAŁY VIII**

| Temat                                        | Wymagania na poszczególne oceny                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                              | Dopuszczająca<br>Uczeń:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Dostateczna<br>Uczeń:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Dobra<br>Uczeń:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Bardzo dobra<br>Uczeń:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Celująca<br>Uczeń:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>*I. ŻYCIE SPOŁECZNE</b>                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>*1.<br/>Człowiek<br/>w społeczeństwie</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, czym jest społeczeństwo,</li> <li>- podaje przykłady potrzeb człowieka,</li> <li>- przytacza przykłady ról społecznych,</li> <li>- wymienia osoby, podmioty oraz instytucje, które mają wpływ na rozwój młodego człowieka i zaspokajanie jego potrzeb,</li> <li>- podaje przykłady norm społecznych,</li> <li>- przytacza przykłady pozytywnych i negatywnych wzorców zachowań funkcjonujących w swoim środowisku rówieśniczym,</li> <li>- wyjaśnia, czym są zdrowie psychiczne i depresja.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje przykłady potrzeb człowieka z podziałem na kategorie (bezpieczeństwa, przynależności, uznania, samorealizacji i duchowych),</li> <li>- wskazuje różnice między potrzebami naturalnymi a społecznymi,</li> <li>- wymienia podstawowe społeczne oczekiwania wynikające z pełnienia roli dziecka i ucznia,</li> <li>- wylicza przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników na postawy i zachowania jednostki,</li> <li>- przedstawia czynniki mające wpływ na samoocenę człowieka,</li> <li>- podaje przykłady norm społecznych obowiązujących</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną,</li> <li>- wyjaśnia, na czym polega proces socjalizacji,</li> <li>- określa, jaką rolę w procesie socjalizacji odgrywa rodzina,</li> <li>- wymienia kategorie norm społecznych,</li> <li>- określa, które spośród podanych zachowań są oceniane z zastosowaniem norm prawnych i uzasadnia swój wybór,</li> <li>- wskazuje zależności pomiędzy zdrowiem psychicznym a funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje zależności pomiędzy procesem zaspokajania potrzeb a rozwojem człowieka,</li> <li>- tłumaczy, czym jest osobowość, i jakie ma związki z socjalizacją,</li> <li>- porównuje społeczne oczekiwania dotyczące pełnienia roli dziecka i rodzica oraz ucznia i nauczyciela,</li> <li>- podaje przykłady konfliktu ról społecznych,</li> <li>- wskazuje przyczyny i skutki nieprzestrzegania przez jednostkę norm społecznych,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat teorii Abrahama Masłowa,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia zależności między zaspokojeniem potrzeb i wywiązywaniem się z ról społecznych a samorealizacją i samooceną jednostki,</li> <li>- podaje konsekwencje braku zaspokojenia poszczególnych potrzeb człowieka,</li> <li>- przytacza przykłady konfliktu ról społecznych, wskazuje przyczyny, konsekwencje, sposoby rozwiązania problemu,</li> <li>- przedstawia problem przestrzegania norm społecznych w swoim środowisku (ocena zjawiska, przyczyny i konsekwencje).</li> </ul> |

|                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <p>w wybranych społecznościach, np. w rodzinie, szkole,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia zdrowe nawyki służące utrzymaniu higieny psychicznej,</li> <li>- wymienia czynniki, które mogą wywołać kryzys psychiczny.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p>kondycji psychicznej młodych ludzi w Polsce.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <p><b>*2. Grupy społeczne</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje rodzaje grup społecznych,</li> <li>- wymienia grupy społeczne, do których należy,</li> <li>- przytacza przykłady korzyści wynikających z bycia w grupie,</li> <li>- wymienia typowe konflikty występujące w szkole i grupie rówieśniczej,</li> <li>- określa, jakie zachowania prowadzą do sporów,</li> <li>- wymienia podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej i w szkole,</li> <li>- podaje przykłady autorytetów.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, czym jest grupa społeczna, i wymienia jej cechy,</li> <li>- wylicza główne zasady współpracy w grupie,</li> <li>- podaje przykłady postaw jednostek wobec konfliktu,</li> <li>- wskazuje dobre i złe strony poszczególnych postaw wobec konfliktu,</li> <li>- proponuje sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej, szkole i społeczeństwie,</li> <li>- porównuje grupę nieformalną, koleżeńską z grupą zadaniową,</li> <li>- wskazuje różnicę między idolem a autorytetem,</li> <li>- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego uczuć, jakie towarzyszą ludziom podczas konfliktu.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia podział grup społecznych,</li> <li>- omawia różne sposoby rozwiązywania konfliktów: rozmowę, negocjacje, mediacje i arbitraż, wskazuje ich dobre i złe strony,</li> <li>- wymienia warunki prowadzenia skutecznych negocjacji.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje wady i zalety różnych metod podejmowania decyzji w grupie,</li> <li>- określa, które metody są najwłaściwsze dla zespołowego wykonania określonych zadań,</li> <li>- podaje przykłady sytuacji konfliktowych z codziennego życia, proponuje metody rozwiązania sporu w każdej z nich i uzasadnia swój wybór,</li> <li>- przytacza przykłady autorytetów, określa, co odróżnia te osoby od idoli, i uzasadnia swoje zdanie,</li> <li>- redaguje w punktach przebieg negocjacji w przypadku zaczerpniętym ze swojego codziennego życia.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- charakteryzuje strategie przyjmowane w czasie konfliktu,</li> <li>- porównuje konsekwencje przyjęcia określonych postaw wobec sytuacji konfliktowej dla jednostki i społeczeństwa,</li> <li>- przygotowuje poradnik unikania konfliktów i ich skutecznego rozwiązywania,</li> <li>- przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego uczuć, jakie towarzyszą ludziom podczas konfliktu.</li> </ul> |

|                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>*3.</b><br/><b>Komunikacja i autoprezentacja</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tłumaczy, czym są dyskusja i debata,</li> <li>- podaje przykłady sytuacji, w których młody człowiek powinien zachować się asertywnie,</li> <li>- gromadzi argumenty o szkodliwości używek.</li> </ul>                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przytacza przykłady zachowań asertywnych,</li> <li>- określa różnice między asertywnością a agresją.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje reguły obowiązujące uczestników dyskusji i debaty,</li> <li>- przedstawia warunki asertywności,</li> <li>- buduje asertywną wypowiedź na temat szkodliwości używek.</li> </ul>                                                                                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tłumaczy, czym jest asertywność i jakie ma znaczenie dla funkcjonowania jednostki w społeczeństwie.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- dokonuje samooceny pod kątem asertywności.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <p><b>*4.</b><br/><b>Życie rodzinne</b></p>                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tłumaczy, czym jest rodzina,</li> <li>- wylicza podstawowe wartości kształtujące życie rodzinne,</li> <li>- opowiada o roli rodziców, dzieci i osób starszych w rodzinie,</li> <li>- przedstawia wartości ważne dla jego rodziny.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej,</li> <li>- podaje funkcje rodziny i przykłady ich realizacji,</li> <li>- wskazuje czynniki sprzyjające zacieśnianiu więzi rodzinnych,</li> <li>- wylicza główne prawa i obowiązki dzieci w rodzinie,</li> <li>- podaje podstawowe problemy zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu współczesnych rodzin,</li> <li>- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego tego, jak w przeszłości obchodzono święta narodowe i religijne.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawia argumenty na poparcie twierdzenia, że rodzina jest podstawową grupą społeczną,</li> <li>- omawia najważniejsze funkcje rodziny,</li> <li>- wylicza typy rodziny,</li> <li>- tłumaczy, czym jest władza rodzicielska,</li> <li>- omawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie,</li> <li>- podaje nazwy instytucji wspierających rodziny.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- porównuje cechy różnych typów rodzin,</li> <li>- wskazuje przykłady realizacji poszczególnych funkcji rodziny,</li> <li>- rozpoznaje przypadki nieprawidłowego realizowania przez rodzinę swoich funkcji,</li> <li>- wyjaśnia znaczenie szczęścia rodzinnego i jego wpływ na człowieka,</li> <li>- wskazuje zależności między systemem wartości a zasadami funkcjonowania rodziny.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia funkcjonowanie współczesnej rodziny,</li> <li>- przeprowadza ankietę dotyczącą wartości ważnych w jego rodzinie i prezentuje jej wyniki,</li> <li>- wyjaśnia, jak na poszczególnych etapach życia jednostki, zmienia się rola rodziny w procesie socjalizacji,</li> <li>- charakteryzuje przyczyny problemów współczesnych rodzin i omawia ich skutki dla ich członków oraz dla społeczeństwa,</li> <li>- przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego tego, jak w przeszłości obchodzono święta narodowe i religijne.</li> </ul> |
| <p><b>*5.</b><br/><b>Edukacja i praca</b></p>              | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wylicza podstawowe funkcje szkoły,</li> <li>- podaje podstawowe prawa i obowiązki</li> </ul>                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia działania, za pomocą których szkoła realizuje poszczególne funkcje,</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia prawa i obowiązki ucznia,</li> <li>- charakteryzuje poszczególne instytucje</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia sposób funkcjonowania samorządu uczniowskiego.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wypowiada się na temat najczęściej i najrzadziej wykorzystywanych praw</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

|                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                            |                                                                                                                                               |
|------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                            | <p>ucznia,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- określa, kto tworzy samorząd uczniowski,</li> <li>- znajduje potrzebne informacje w statucie swojej szkoły,</li> <li>- rozpoznaje przypadki naruszania praw ucznia,</li> <li>- wskazuje osoby, u których może szukać pomocy w przypadku naruszania praw ucznia.</li> </ul>                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przytacza przykłady działań samorządu uczniowskiego,</li> <li>- podaje formy organizacji życia społeczności szkolnej,</li> <li>- wyjaśnia, jak należy reagować w sytuacji naruszenia praw ucznia lub pracownika szkoły.</li> </ul> | <p>życia szkolnego (organizacja, zadania, formy działania),</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- na podstawie <i>Konstytucji RP</i> i statutu swojej szkoły wyjaśnia, jak należy reagować w przypadkach naruszania praw uczniów lub pracowników szkoły.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                   |                            | <p>ucznia zapisanych w statucie jego szkoły.</p>                                                                                              |
| <p><b>*6.</b><br/><b>Ekonomia na co dzień</b></p>          | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, czym jest gospodarstwo domowe,</li> <li>- tłumaczy pojęcie budżetu,</li> <li>- odróżnia dochody rodziny od wydatków,</li> <li>- wymienia podstawowe zasady konstruowania budżetu domowego,</li> <li>- wyjaśnia, kim jest konsument,</li> <li>- wylicza podstawowe prawa przysługujące konsumentowi,</li> <li>- wypełnia typowy formularz reklamacyjny,</li> <li>- oblicza podstawowe dochody i wydatki gospodarstwa domowego.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- opisuje strukturę typowego budżetu domowego,</li> <li>- podaje przykłady łamania praw konsumenta,</li> <li>- ocenia, czy przykładowy budżet domowy został prawidłowo skonstruowany.</li> </ul>                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tłumaczy podstawowe zasady ekonomii kierujące budżetem gospodarstwa domowego,</li> <li>- proponuje, jak uzyskać nadwyżkę budżetową oraz jak uniknąć „dziury” w budżecie,</li> <li>- wylicza przyczyny powstawania deficytu w budżecie domowym,</li> <li>- przedstawia zasady świadomych, bezpiecznych zakupów,</li> <li>- wskazuje, w jakich przypadkach konsument ma prawo do zwrotu towaru,</li> <li>- wymienia instytucje chroniące prawa konsumenta.</li> </ul> | <p>- pisze reklamację.</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, jak bycie świadomym konsumentem wpływa na funkcjonowanie gospodarstwa domowego.</li> </ul> |
| <p align="center"><b>**II. Prawo i prawa człowieka</b></p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                            |                                                                                                                                               |

|                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                          |
|-------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>** 1.</b><br/><b>Prawa człowieka</b></p>        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tłumaczy, czym są prawa człowieka,</li> <li>- wyjaśnia, czym jest <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i>,</li> <li>- przedstawia podstawowe prawa zawarte w <i>Konwencji o prawach dziecka</i>,</li> <li>- podaje przykłady łamania praw dziecka.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określa funkcje praw człowieka,</li> <li>- wymienia cechy praw człowieka,</li> <li>- wyjaśnia, na czym polega szczególne znaczenie <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i>,</li> <li>- tłumaczy sformułowania preambuły <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>,</li> <li>- uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje okoliczności uchwalenia i postanowienia <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>,</li> <li>- wyjaśnia znaczenie poszczególnych cech praw człowieka,</li> <li>- omawia genezę i treść <i>Konwencji o prawach dziecka</i>,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- proponuje hierarchię funkcji praw człowieka i uzasadnia swoje zdanie,</li> <li>- uzasadnia potrzebę istnienia międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka,</li> <li>- przedstawia historię praw człowieka,</li> <li>- na podstawie preambuły <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> wykazuje konieczność ochrony praw człowieka,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach i przytacza trafne argumenty.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- na wybranych przykładach wykazuje, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych.</li> </ul>                                                    |
| <p><b>** 2.</b><br/><b>Katalog praw człowieka</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje przykładowe prawa i wolności,</li> <li>- wylicza kategorie praw człowieka.</li> </ul>                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje przykłady wolności i praw człowieka i obywatela zagwarantowanych w <i>Konstytucji RP</i>,</li> <li>- wskazuje przykłady praw pierwszej, drugiej i trzeciej generacji,</li> <li>- odszukuje w <i>Konstytucji RP</i> fragmenty dotyczące wolności i praw politycznych,</li> </ul>                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia różnicę między prawami a wolnościami,</li> <li>- wskazuje ograniczenia praw i wolności,</li> <li>- omawia poszczególne kategorie praw człowieka,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat prawa do wypoczynku.</li> </ul>                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- charakteryzuje kategorie wolności oraz praw człowieka i obywatela zagwarantowane w <i>Konstytucji RP</i>,</li> <li>- określa źródła generacji praw człowieka,</li> <li>- tłumaczy, na czym polega różnica między prawami pierwszej, drugiej i trzeciej</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- uzasadnia, że wolności i prawa polityczne są konieczne dla funkcjonowania demokracji,</li> <li>- prezentuje życiorys i działalność Malali Yousafzai.</li> </ul> |

|                                            |                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                 |
|--------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                            |                                                                                                                                                                                                                       | - bierze udział w dyskusji na temat prawa do wypoczynku.                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | generacji,<br>- wyjaśnia, w jaki sposób każdy człowiek może wpływać na życie publiczne dzięki wolnościom i prawom politycznym zagwarantowanym w <i>Konstytucji RP</i> .                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>** 3.<br/>Ochrona praw człowieka</b>    | - podaje przykłady łamania praw człowieka,<br>- wylicza przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich,<br>- przytacza przykłady spraw, które należy zgłosić do Rzecznika Praw Dziecka. | - wymienia nazwy przykładowych organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka,<br>- wyszukuje wiadomości o interwencjach Rzecznika Praw Obywatelskich,<br>- analizuje informacje umieszczone na stronie internetowej Rzecznika Praw Dziecka,<br>- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego ochrony praw człowieka. | - wyjaśnia przyczyny łamania praw człowieka,<br>- wskazuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka,<br>- przedstawia sposób wyboru, metody działania oraz uprawnienia Rzecznika Praw Obywatelskich,<br>- wyjaśnia, jaką rolę w systemie ochrony praw człowieka odgrywa Rzecznik Praw Obywatelskich,<br>- prezentuje sposób powoływania, metody działania oraz kompetencje Rzecznika Praw Dziecka. | - omawia kategorie spraw kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka,<br>- charakteryzuje działalność wybranych organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka,<br>- wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa system ochrony praw człowieka. | - przygotowuje prezentację na temat działalności wybranej organizacji pozarządowej zajmującej się ochroną praw człowieka,<br>- przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego ochrony praw człowieka. |
| <b>** 4.<br/>Bezpieczeństwo nieletnich</b> | - wyjaśnia, czym jest przemoc i kogo dotyczy,<br>- podaje przykłady przemocy,<br>- wskazuje przykładowe osoby i instytucje, do których można się zwrócić w sytuacji                                                   | - tłumaczy, czym są społeczności internetowe,<br>- opowiada o zagrożeniach obecnych w środowisku sieciowym (cyberprzemoc),                                                                                                                                                                                                                   | - tłumaczy, czym są przemoc fizyczna, psychiczna, dręczenie,<br>- proponuje, jak na przemoc powinni reagować jej świadkowie,<br>- opowiada o różnych                                                                                                                                                                                                                                                     | - omawia konsekwencje przemocy dla osób, które jej doświadczyły,<br>- charakteryzuje rodzaje cyberprzemocy oraz podaje metody przeciwdziałania tym zjawiskom,                                                                                                               | - przygotowuje poradnik bezpiecznego korzystania z internetu.                                                                                                                                                   |

|                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|--------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                        | <p>doświadczenia przemocy,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia główne zalety i wady korzystania z internetu.</li> </ul>                                                                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia rodzaje cyberprzemocy,</li> <li>- wylicza skutki przemocy,</li> <li>- podaje zasady bezpiecznego korzystania z sieci,</li> <li>- analizuje własne zwyczaje związane z wykorzystywaniem internetu,</li> <li>- uczestniczy w przygotowaniu plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci,</li> <li>- wyszukuje informacje o <i>Niebieskich kartach</i> i sporządza notatkę na temat praw ofiar przemocy domowej.</li> </ul> | <p>sposobach szukania pomocy w sytuacji doświadczenia przemocy,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje instytucje, do których należy się zwrócić w przypadku wystąpienia przemocy domowej,</li> <li>- podaje przykłady społeczności internetowych, analizuje własną przynależność do nich,</li> <li>- przedstawia korzyści, jakie zyskują użytkownicy internetu,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w przygotowaniu plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- charakteryzuje zjawisko uzależnienia od internetu,</li> <li>- projektuje ciekawą formę plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci,</li> <li>- uzasadnia konieczność reagowania w przypadkach doświadczenia przemocy domowej lub bycia jej świadkiem.</li> </ul>                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <p><b>** 5.</b></p> <p><b>Nieletni wobec prawa</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tłumaczy, kim są niepełnoletni i nieletni,</li> <li>- przytacza przykłady spraw, którymi zajmuje się policja,</li> <li>- wylicza podstawowe uprawnienia policji,</li> <li>- podaje główne prawa przysługujące obywatelom w kontaktach z policją.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia główne zasady odpowiedzialności prawnej nieletnich,</li> <li>- wyjaśnia, dlaczego prawo inaczej traktuje niepełnoletnich i dorosłych,</li> <li>- przytacza przykłady spraw, którymi zajmuje się straż miejska (gminna),</li> <li>- podaje podstawowe uprawnienia straży</li> </ul>                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje, w jakich przypadkach odpowiedzialność ponosi sprawca, a w jakich jego rodzice lub opiekunowie,</li> <li>- wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie wykroczeń i przestępstw,</li> <li>- omawia uprawnienia i zadania policji,</li> <li>- przedstawia prawa</li> </ul>                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, jakie są cele postępowania sądowego wobec niepełnoletnich,</li> <li>- określa czynniki brane pod uwagę przez organy państwowe przy rozstrzyganiu spraw dotyczących nieletnich,</li> <li>- wskazuje rodzaje przestępstw, za których popełnienie prawo dopuszcza odpowiedzialność karną nieletnich po ukończeniu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia inne niż policja i straż miejska (gminna) służby porządkowe i określa ich uprawnienia,</li> <li>- przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego bezpiecznego korzystania z sieci oraz unikania zagrożeń związanych z przestępczością.</li> </ul> |

|                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | miejskiej (gminnej),<br>- wskazuje uprawnienia przysługujące służbom porządkowym,<br>- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego bezpiecznego korzystania z sieci oraz unikania zagrożeń związanych z przestępczością.                                                                                                                                                                     | przysługujące obywatelom (zwłaszcza niepełnoletnim) w kontaktach z policją,<br>- charakteryzuje kompetencje i działania straży miejskiej (gminnej),<br>- przedstawia zadania Centralnego Biura Śledczego Policji.                                                                                                                                                               | 15 roku życia,<br>- uzasadnia konieczność znajomości praw przysługujących obywatelom w kontaktach ze służbami mundurowymi i porządkowymi,<br>- podaje przykłady akcji przeprowadzonych przez Centralne Biuro Śledcze Policji.                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>*III. Społeczność lokalna i regionalna</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>*1.</b><br><b>Czym jest samorząd?</b>      | - wyjaśnia, czym jest samorząd,<br>- wymienia rodzaje samorządów działających w Polsce,<br>- wymienia zasady działania samorządu terytorialnego,<br>- podaje przykłady zadań samorządów,<br>- wymienia jednostki podziału terytorialnego w Polsce,<br>- podaje nazwy gminy, powiatu i województwa, w których mieszka, oraz nazwy województw sąsiednich,<br>- odczytuje dane z wykresu. | - opisuje funkcjonowanie samorządu terytorialnego,<br>- wyjaśnia znaczenie zasad, na których opiera się funkcjonowanie samorządu terytorialnego,<br>- wylicza organy samorządu terytorialnego,<br>- wskazuje podobieństwa i różnice między państwem a samorządem terytorialnym,<br>- bierze udział w przygotowaniu prezentacji na temat swojego województwa oraz wydarzeniach i postaciach z jego | - wymienia zadania samorządów terytorialnych, zawodowych, uczniowskich i porównuje te jednostki,<br>- tłumaczy, czym się różni gmina wiejska od gminy miejsko-wiejskiej i miejskiej,<br>- określa, jaki charakter ma gmina, w której mieszka,<br>- aktywnie uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat swojego województwa oraz wydarzeniach i postaciach z jego dziejów. | - wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa samorząd terytorialny,<br>- wykazuje, że zasady, na których opiera się funkcjonowanie samorządu terytorialnego, obowiązują w codziennym życiu swojej gminy / swojego miasta,<br>- odczytuje i analizuje dane z wykresu oraz uzasadnia wyciągnięte przez siebie wnioski. | - podaje, w jakich przypadkach zostaje wprowadzony zarząd komisyjny,<br>- ocenia, czy system władz samorządowych sprzyja zaangażowaniu mieszkańców w życie społeczności lokalnej, i przytacza argumenty na poparcie swojego stanowiska,<br>- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat swojego województwa oraz wydarzeniach i postaciach z jego dziejów. |

|                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | dziejów (znajduje informacje na odpowiednich stronach internetowych).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>*2.<br/>Samorząd gminny</b>      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia organy władzy w gminie,</li> <li>- wskazuje, jakich organów dotyczą wybory samorządowe,</li> <li>- wylicza podstawowe zadania gminy,</li> <li>- wyjaśnia, czym jest budżet obywatelski,</li> <li>- bierze udział w przygotowaniu prezentacji na temat swojej gminy / swojego miasta.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych gminy,</li> <li>- określa sposób wyłaniania władz gminy oraz ich odwołania,</li> <li>- bierze udział w dyskusji o zadaniach gminy,</li> <li>- przytacza przykłady wpływu mieszkańców na życie gminy,</li> <li>- odszukuje na stronach urzędu swojej gminy informacje o działalności młodzieżowej rady gminy, inwestycjach ze środków unijnych, budżecie obywatelskim,</li> <li>- bierze udział w dyskusji o bieżących problemach społeczności lokalnej,</li> <li>- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego strategii rozwiązania określonego problemu społeczności lokalnej.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia zadania poszczególnych organów władzy w gminie,</li> <li>- podaje przykłady zadań własnych i zleconych gminy,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w dyskusji o zadaniach gminy, wskazuje, które spośród zadań gminy są najpilniejsze i uzasadnia swoje zdanie,</li> <li>- przedstawia, jak jest uchwalany budżet obywatelski,</li> <li>- wskazuje korzyści wynikające z funkcjonowania budżetu obywatelskiego,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat swojej gminy / swojego miasta.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia zasady referendum lokalnego i wskazuje sprawy, których może ono dotyczyć,</li> <li>- wyjaśnia, jak działają młodzieżowe rady gminy,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w dyskusji o bieżących problemach społeczności lokalnej i przytacza trafne argumenty,</li> <li>- uzasadnia konieczność angażowania się mieszkańców w życie gminy i rozwiązywanie jej problemów.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat gminy lub miasta, w których mieszka (zasłużone postacie i wydarzenia z dziejów gminy),</li> <li>- redaguje petycję do władz w sprawie budżetu obywatelskiego,</li> <li>- gromadzi wiadomości na temat funkcjonowania budżetów obywatelskich w różnych miastach Polski i wyciąga wnioski z analizy zebranego materiału,</li> <li>- przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego strategii rozwiązania określonego problemu społeczności lokalnej,</li> <li>- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat swojej gminy / swojego miasta.</li> </ul> |
| <b>*3.<br/>Powiat i województwo</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia przykładowe zadania powiatu,</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia sposób wyboru i odwołania</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozróżnia zadania rady powiatu i zarządu</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>- porównuje strukturę władz samorządu</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przygotowuje w ciekawej</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |

|                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-----------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wylicza organy powiatu,</li> <li>- podaje organy województwa,</li> <li>- wymienia przykładowe zadania samorządu wojewódzkiego,</li> <li>- wskazuje, gdzie znajdują się siedziby władz powiatu i województwa, w których mieszka.</li> </ul> | <p>organów powiatu,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- tłumaczy, jak są wyłaniane i odwoływane organy wojewódzkie,</li> <li>- uczestniczy w przygotowaniu prezentacji dotyczącej działań podjętych przez władze swojego powiatu i województwa (znajduje informacje na odpowiednich stronach internetowych),</li> <li>- uczestniczy w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla funkcjonowania województwa,</li> <li>- uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat wybranych tradycji i zwyczajów swojej społeczności regionalnej,</li> <li>- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego koncepcji akcji promującej region za granicą.</li> </ul> | <p>powiatu,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych powiatu i województwa,</li> <li>- bierze aktywny udział w przygotowaniu prezentacji na temat wybranych tradycji i zwyczajów swojej społeczności regionalnej,</li> <li>- bierze aktywny udział w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla funkcjonowania województwa i przytacza trafne argumenty.</li> </ul> | <p>powiatowego i wojewódzkiego,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- określa, które z organów samorządu powiatowego i wojewódzkiego mogą zostać odwołane przez mieszkańców,</li> <li>- wskazuje zadania wykonywane przez samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki.</li> </ul> | <p>i wyczerpującej formie prezentację dotyczącą działań podjętych przez władze swojego powiatu i województwa,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- przyjmuje rolę lidera w przygotowaniu prezentacji na temat wybranych tradycji i zwyczajów swojej społeczności regionalnej,</li> <li>- przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego koncepcji akcji promującej region za granicą.</li> </ul> |
| <b>*4. Obywatele a organy samorządu</b> | - odszukuje stronę internetową własnego urzędu gminy, starostwa                                                                                                                                                                                                                     | - wyjaśnia, czym jest Biuletyn Informacji Publicznej,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | - odszukuje informacje zamieszczane w Biuletynie Informacji                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | - analizuje zawartość Biuletynu Informacji Publicznej urzędu                                                                                                                                                                                                                         | - proponuje inicjatywy, które warto by zrealizować w okolicy,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

|  |                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                             |                                    |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
|  | powiatowego, urzędu marszałkowskiego,<br>- tłumaczy, czym jest korupcja,<br>- przytacza przykłady aktywności obywatelskiej,<br>- wskazuje problemy społeczne występujące w jego społeczności lokalnej. | - podaje prawa obywatela w kontaktach z urzędami,<br>- odnajduje informacje o projektach zrealizowanych w gminie w ramach budżetu obywatelskiego,<br>- przygotowuje notatkę na temat struktury urzędu swojej gminy lub swojego miasta,<br>- wyjaśnia, czemu przestrzeganie zasad etycznych jest ważne w życiu publicznym. | Publicznej,<br>- omawia zasady etycznego postępowania urzędników,<br>- tłumaczy konsekwencje łamania zasad etycznych w życiu publicznym,<br>- podaje możliwe skutki łamania zasad etycznych w życiu publicznym. | swojego miasta, powiatu lub województwa,<br>- wyjaśnia znaczenie aktywności obywatelskiej dla funkcjonowania społeczeństwa. | i wskazuje sposoby ich realizacji. |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|

#### IV. Wspólnota narodowa

|                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-----------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>** 1.<br/>Naród i ojczyzna</b> | - wskazuje, jakie więzi łączą jednostkę z ojczyzną i małą ojczyzną,<br>- wymienia i opisuje symbole RP,<br>- podaje sytuacje, w jakich najczęściej wykorzystuje się symbole narodowe,<br>- wylicza wybrane święta narodowe,<br>- przedstawia zasady właściwego zachowania w trakcie uroczystości państwowych, świąt narodowych, wobec symboli narodowych, | - wyjaśnia, czym są naród i wspólnota etniczna,<br>- określa, czym jest tożsamość narodowa,<br>- wylicza przykładowe elementy i wartości składające się na polskie dziedzictwo narodowe,<br>- wyszukuje informacje o polskich zabytkach i miejscach wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO,<br>- bierze udział w grupowym opracowaniu zagadnienia ochrony | - wyjaśnia, na czym polega różnica między wspólnotą narodową a etniczną,<br>- analizuje czynniki kształtujące poczucie wspólnoty narodowej i etnicznej,<br>- tłumaczy znaczenie dziedzictwa narodowego,<br>- charakteryzuje elementy i wartości budujące polskie dziedzictwo narodowe,<br>- wylicza najważniejsze polskie święta narodowe i wskazuje wydarzenia | - wyjaśnia sens bycia Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej albo etnicznej,<br>- przytacza historię symboli RP,<br>- ocenia, w jakim stopniu znajomość historii wpływa na rozumienie współczesnej sytuacji narodu polskiego,<br>- wyczerpująco opracowuje zagadnienie ochrony polskiego dziedzictwa i pamięci o przeszłości | - wyjaśnia, dlaczego polskie godło w czasach komunizmu wyglądało inaczej niż obecnie,<br>- prezentuje wybrany element polskiego dziedzictwa narodowego i wyjaśnia, na czym polega jego wyjątkowość,<br>- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat polskich zabytków i miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. |
|-----------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                            |                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                           |
|--------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                            | - odczytuje dane z wykresu.                                                                                                                                                                              | polskiego dziedzictwa i pamięci o przeszłości narodu,<br>- uczestniczy w dyskusji o problemie znieważania symboli narodowych.                                                                                                                                      | historyczne, które są podczas nich upamiętniane.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | narodu,<br>- aktywnie uczestniczy w dyskusji o problemie znieważania symboli narodowych i przytacza trafne argumenty.                                                                                                                                                               |                                                                                                           |
| <b>** 2.<br/>Obywatelstwo i narodowość</b> | - wyjaśnia, czym jest obywatelstwo,<br>- tłumaczy, do czego służy paszport,<br>- wymienia podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP,<br>- podaje przykłady wartości obywatelskich.                       | - określa, czym jest tożsamość europejska,<br>- podaje definicję narodowości,<br>- podaje przykłady Polek i Polaków, których postępowanie było realizacją wartości obywatelskich,<br>- bierze udział w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych. | - charakteryzuje więzi łączące obywatela i państwo,<br>- omawia konstytucyjne prawa i obowiązki obywatela RP,<br>- wyjaśnia zagadnienie tożsamości zbiorowej,<br>- wskazuje różnice między obywatelstwem a narodowością,<br>- charakteryzuje wartości obywatelskie i wyjaśnia ich wartość dla społeczeństwa,<br>- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych. | - tłumaczy zależności między różnymi tożsamościami,<br>- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych i przytacza trafne argumenty,<br>- uzasadnia konieczność popularyzowania wartości obywatelskich we współczesnym państwie demokratycznym. | - prezentuje sylwetki wybranych wybitnych Polaków i ocenia znaczenie ich dorobku dla pożytku publicznego. |
| <b>** 3.<br/>Postawa patriotyczna</b>      | - wyjaśnia, czym są patriotyzm i patriotyzm lokalny,<br>- wymienia przejawy patriotyzmu,<br>- określa, jakie zachowania składają się na postawę patriotyczną,<br>- wylicza sposoby wyrażania patriotyzmu | - podaje przykłady działań patriotycznych w gospodarce.                                                                                                                                                                                                            | - omawia różnice w rozumieniu patriotyzmu dawniej i współcześnie,<br>- określa, w jaki sposób zachowanie młodych ludzi wpływa na los ich ojczyzny.                                                                                                                                                                                                                                                   | - analizuje wyniki badań dotyczących rozumienia patriotyzmu,<br>- wyjaśnia znaczenie poszczególnych działań dla polskiej gospodarki.                                                                                                                                                | - przedstawia rolę patriotyzmu we współczesnym świecie.                                                   |

|                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|---------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                   | na co dzień przez uczniów.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>** 4.<br/>Mniejszości i migranci</b>           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określa różnicę między obywatelami RP a cudzoziemcami,</li> <li>- odczytuje z mapy, gdzie znajdują się największe skupiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce,</li> <li>- wyjaśnia, czym jest Polonia,</li> <li>- znajduje na mapie państwa, w których występuje najliczniejsza Polonia.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, czym są mniejszość narodowa i etniczna,</li> <li>- podaje nazwę języka regionalnego uznanego w polskim prawie,</li> <li>- rozróżnia imigrantów, emigrantów i uchodźców,</li> <li>- tłumaczy, czym jest azyl,</li> <li>- wymienia mniejszości narodowe i etniczne we współczesnej Polsce,</li> <li>- gromadzi informacje na temat inicjatyw kulturalnych podejmowanych przez środowiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce,</li> <li>- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego koncepcji kampanii informacyjnej popularyzującej dorobek wybranych mniejszości narodowych lub etnicznych mieszkających w Polsce.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, na czym polega różnica między mniejszością narodową a etniczną,</li> <li>- tłumaczy, dlaczego uchodźcom przysługują szczególne prawa,</li> <li>- wymienia podstawowe prawa mniejszości w Polsce,</li> <li>- podaje korzyści, jakie niesie dla Polaków poznawanie kultury mniejszości zamieszkujących Polskę.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawia strukturę ludności zamieszkującej terytorium Polski,</li> <li>- tłumaczy, jakie cechy języka kaszubskiego zadecydowały o uznaniu go za język regionalny,</li> <li>- omawia czynniki przyciągające i wypychające wpływające na migrację,</li> <li>- na podstawie tekstu ustawy podaje kryteria, które decydują w Polsce o uznaniu danej społeczności za mniejszość narodową lub etniczną,</li> <li>- uzasadnia konieczność ochrony prawnej mniejszości narodowych i etnicznych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, co wpłynęło na rozlokowanie skupisk poszczególnych mniejszości narodowych w Polsce,</li> <li>- określa czynniki, które miały wpływ na rozmieszczenie Polonii na świecie,</li> <li>- przygotowuje wystąpienie dotyczące kryzysów uchodźczych na świecie,</li> <li>- opracowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat kultury mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce,</li> <li>- przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego koncepcji kampanii informacyjnej popularyzującej dorobek wybranych mniejszości narodowych lub etnicznych mieszkających w Polsce.</li> </ul> |
| <b>** 5.<br/>Tolerancja i przejawy ksenofobii</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tłumaczy, czym jest tolerancja,</li> <li>- rozpoznaje przejawy</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, czym są stereotypy,</li> <li>- podaje definicję</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia cechy stereotypu,</li> <li>- przytacza argumenty</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje ograniczenia postawy tolerancyjnej i tłumaczy ich</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia wpływ skrajnych postaw na historię XX w.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

|                                           |                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                           | ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu,<br>- wyjaśnia, czym są hejt i mowa nienawiści.                         | nietolerancji,<br>- określa, czym jest ksenofobia,<br>- objaśnia, czym są szowinizm, rasizm i antysemityzm,<br>- wskazuje skutki szowinizmu, rasizmu i antysemityzmu,<br>- tłumaczy, czym jest kosmopolityzm,<br>- podaje definicję Holokaustu,<br>- opracowuje sposoby przeciwdziałania nietolerancji,<br>- bierze udział w dyskusji o granicach tolerancji,<br>- opowiada o swoich wrażeniach po przeczytaniu tekstu źródłowego. | obalające wybrane stereotypy,<br>- przedstawia konsekwencje braku tolerancji w społeczeństwie,<br>- charakteryzuje przyczyny i skutki ksenofobii,<br>- określa różnice między ksenofobią a kosmopolityzmem,<br>- analizuje tekst źródłowy. | przyczyny,<br>- omawia różnice między szowinizmem a nacjonalizmem,<br>- prezentuje konsekwencje upowszechniania się ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu,<br>- formułuje argumenty na poparcie tezy, że walka z brakiem tolerancji jest ważna dla funkcjonowania społeczeństwa,<br>- formułuje argumenty na poparcie tezy, że pogodzenie różnych tożsamości społeczno-kulturowych jest możliwe,<br>- analizuje tekst źródłowy, omawia problemy w nim poruszone i formułuje swoje stanowisko wobec nich. |                                                                                                                                                      |
| <b>*V. Polska państwem demokratycznym</b> |                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                      |
| <b>*1.<br/>Państwo i demokracja</b>       | - określa, czym jest państwo,<br>- podaje cechy państwa,<br>- wymienia nazwy współczesnych ustrojów politycznych (demokracja, | - wylicza podstawowe funkcje państwa,<br>- rozróżnia funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa,<br>- wskazuje różnicę między monarchią                                                                                                                                                                                                                                                                                               | - wskazuje różnice między narodem a państwem,<br>- omawia znaczenie suwerenności i przymusowości państwa,                                                                                                                                  | - uzasadnia potrzebę realizowania przez państwo funkcji zewnętrznych,<br>- analizuje różnice między demokracją, autorytaryzmem                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | - ocenia stan demokracji w państwie i uzasadnia swoje zdanie,<br>- określa, jak zmieniła się liczba monarchii i republik w Europie w ciągu ostatnich |

|                                                               |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|---------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                               | <p>autorytaryzm, totalitaryzm).</p>                                                                                                                                                                              | <p>a republiką,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje główne różnice między demokracją, autorytaryzmem a totalitaryzmem,</li> <li>- wymienia zasady, na których opiera się funkcjonowanie demokracji,</li> <li>- wyjaśnia, czym się różni demokracja bezpośrednia od pośredniej,</li> <li>- wymienia podstawowe formy demokracji bezpośredniej,</li> <li>- wskazuje na mapie Europy monarchie i republiki,</li> <li>- określa korzyści, jakie daje obywatelom ustrój demokratyczny,</li> <li>- bierze udział w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- charakteryzuje poszczególne funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa,</li> <li>- tłumaczy, czym jest demokracja konstytucyjna,</li> <li>- wyjaśnia i omawia zasady, na których opiera się funkcjonowanie demokracji,</li> <li>- wyjaśnia zasadę suwerenności narodu,</li> <li>- podaje przykłady spraw, które mogą zostać poddane pod referendum lub stać się przedmiotem konsultacji społecznych,</li> <li>- wskazuje wady i zalety demokracji bezpośredniej i pośredniej,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej.</li> </ul> | <p>a totalitaryzmem w obszarach władzy, praw obywateli, wolności słowa i mediów oraz ideologii państwowej,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej, prezentuje stanowisko swojej grupy i przytacza trafne argumenty.</li> </ul> | <p>200 lat,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, dlaczego większość państw demokratycznych rzadko wykorzystuje model bezpośredni,</li> <li>- ocenia, która historyczna forma demokracji jest najbardziej zbliżona do dzisiejszego ustroju demokratycznego.</li> </ul> |
| <p><b>*2.</b><br/><b>Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określa znaczenie konstytucji w państwie,</li> <li>- wymienia główne rodzaje władzy państwowej,</li> <li>- opisuje konstrukcję tekstu <i>Konstytucji RP</i>.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, czym jest państwo prawa,</li> <li>- tłumaczy, czym są akty prawne, i podaje ich główne rodzaje,</li> <li>- wskazuje główne aspekty określone w konstytucji,</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tłumaczy zasadę konstytucjonalizmu,</li> <li>- określa znaczenie zasady trójpodziału władzy i równowagi władz dla funkcjonowania demokracji,</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia hierarchię aktów prawnych w Polsce,</li> <li>- opisuje procedurę zmiany konstytucji i wyjaśnia, z jakiego powodu jest ona szczególna,</li> </ul>                                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat historii polskich konstytucji.</li> </ul>                                                                                                                                  |

|                            |                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                        |
|----------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                            |                                                                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje, jaką funkcję pełni Trybunał Konstytucyjny,</li> <li>- wylicza podstawowe zasady ustroju Polski zawarte w <i>Konstytucji RP</i>,</li> <li>- wymienia wartości, do których odwołuje się preambuła <i>Konstytucji RP</i>,</li> <li>- odnajduje w <i>Konstytucji RP</i> rozdziały, w których zostały opisane wolności, prawa i obowiązki obywateli,</li> <li>- znajduje potrzebne informacje we fragmencie ustawy o referendum ogólnokrajowym,</li> <li>- wymienia sprawy, które mogą być poddane pod referendum ogólnokrajowe,</li> <li>- uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat historii polskich konstytucji.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, dlaczego w republikach obowiązuje zakaz sprawowania dziedzicznej i dożywotniej władzy,</li> <li>- wymienia rozdziały <i>Konstytucji RP</i>,</li> <li>- charakteryzuje poszczególne zasady ustroju RP zawarte w <i>Konstytucji RP</i>.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- interpretuje artykuły <i>Konstytucji RP</i> dotyczące referendum ogólnokrajowego,</li> <li>- wskazuje, które opisane w <i>Konstytucji RP</i> wolności, prawa i obowiązki obywateli uważa za najważniejsze, i uzasadnia swoje zdanie.</li> </ul> |                                                                                                                                                                        |
| <b>*3. Sejm i Senat RP</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę ustawodawczą,</li> <li>- podaje skład polskiego parlamentu,</li> <li>- wymienia podstawowe</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, jak Sejm i Senat RP podejmują decyzje, kto kieruje pracami obu izb oraz ile trwa kadencja posłów i senatorów,</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tłumaczy, jak w pracy parlamentu przejawia się zasada przedstawicielstwa,</li> <li>- wskazuje, czym wyróżnia się</li> </ul>                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- opisuje funkcjonowanie Sejmu i Senatu RP z uwzględnieniem działalności klubów i kół poselskich</li> </ul>                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, czym zajmują się komisje sejmowe, Prezydium Sejmu RP i Konwent Seniorów,</li> <li>- aktywnie uczestniczy</li> </ul> |

|                                                 |                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                 | <p>kompetencje Sejmu i Senatu RP,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- odczytuje dane z wykresu dotyczącego aktywności ustawodawczej sejmu.</li> </ul>                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tłumaczy, czym jest immunitet,</li> <li>- wylicza główne zasady wyborów do Sejmu i Senatu RP,</li> <li>- wymienia główne etapy procesu ustawodawczego,</li> <li>- określa, kto w Polsce może wystąpić z inicjatywą ustawodawczą,</li> <li>- wyjaśnia, jakie uprawnienia w trakcie prac nad ustawą posiada prezydent,</li> <li>- wyszukuje informacje o ugrupowaniach politycznych, które mają swoje kluby lub koła w sejmie,</li> <li>- przyporządkowuje je do koalicji i opozycji.</li> </ul> | <p>Zgromadzenie Narodowe,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia kompetencje Sejmu i Senatu RP,</li> <li>- charakteryzuje poszczególne zasady wyborów do Sejmu i Senatu RP,</li> <li>- analizuje wykres dotyczący aktywności ustawodawczej Sejmu RP i dokonuje potrzebnych obliczeń,</li> <li>- na podstawie odpowiednich artykułów <i>Konstytucji RP</i> odpowiada, w jakich sytuacjach obraduje Zgromadzenie Narodowe,</li> <li>- wyjaśnia, jakie znaczenie w państwie demokratycznym ma aktywność wyborcza obywateli.</li> </ul> | <p>tworzących koalicję i opozycję,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia znaczenie immunitetu dla funkcjonowania władzy ustawodawczej,</li> <li>- wskazuje różnice w organizacji wyborów do Sejmu i Senatu RP,</li> <li>- omawia proces ustawodawczy,</li> <li>- porównuje role Sejmu i Senatu RP w procesie ustawodawczym,</li> <li>- wyjaśnia rolę Trybunału Konstytucyjnego w procesie ustawodawczym,</li> <li>- bierze udział w dyskusji na temat ograniczania prawa do głosowania i kandydowania w wyborach parlamentarnych,</li> <li>- wymienia skutki, jakie niesie dla państwa i społeczeństwa niska frekwencja wyborcza.</li> </ul> | <p>w dyskusji na temat ograniczania prawa do głosowania i kandydowania w wyborach parlamentarnych i przedstawia trafne argumenty.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- przygotowuje w ciekawej formie prezentację na temat historii polskiego parlamentu.</li> </ul> |
| <p><b>*4. Prezydent RP i Rada Ministrów</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę wykonawczą,</li> <li>- wymienia podstawowe kompetencje Prezydenta RP,</li> <li>- wyjaśnia, kim jest</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawia główne zasady wyboru Prezydenta RP,</li> <li>- omawia kompetencje Prezydenta RP,</li> <li>- wyjaśnia, jak są powoływani premier</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia poszczególne kompetencje Prezydenta RP z podziałem na politykę wewnętrzną i zagraniczną,</li> <li>- opisuje procedurę</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia związek funkcjonowania urzędu Prezydenta RP z republikańską formą rządów,</li> <li>- tłumaczy, na jakich zasadach działają wotum</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia okoliczności przywrócenia urzędu prezydenta w Polsce,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów,</li> </ul>                                                              |

|                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                              |
|-----------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                               | <p>premier i czym jest Rada Ministrów,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje, czym zajmuje się rząd,</li> <li>- odczytuje dane z tabel dotyczących frekwencji w wyborach parlamentarnych i prezydenckich,</li> <li>- gromadzi informacje o składzie osobowym urzędującej Rady Ministrów (imię i nazwisko premiera i ministra odpowiedzialnego za sprawę edukacji).</li> </ul> | <p>i Rada Ministrów,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia kompetencje rządu,</li> <li>- wylicza Prezydentów RP po 1989 r.,</li> <li>- określa, za kadencji którego prezydenta uchwalono <i>Konstytucję RP</i>,</li> <li>- odszukuje w internecie wiadomości na temat decyzji obecnego rządu, które wpłynęły na życie jego rodziny,</li> <li>- bierze udział w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów,</li> <li>- znajduje informacje o działaniach obecnego Prezydenta RP związanych z polityką wewnętrzną i zagraniczną kraju.</li> </ul> | <p>tworzenia rządu,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- charakteryzuje poszczególne kompetencje rządu,</li> <li>- określa, w jaki sposób współdziałają rząd i prezydent,</li> <li>- analizuje dane zebrane w tabelach dotyczących frekwencji w wyborach parlamentarnych i prezydenckich,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów.</li> </ul> | <p>zaufania i wotum nieufności,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- określa, na czym polega zasada kontrasygnaty,</li> <li>- tłumaczy, czym jest Rada Gabinetowa,</li> <li>- wyjaśnia, dlaczego jest potrzebne poparcie większości sejmowej dla Rady Ministrów i premiera,</li> <li>- omawia trzy kroki w procedurze powoływania Rady Ministrów (na podstawie artykułów <i>Konstytucji RP</i>),</li> <li>- aktywnie uczestniczy w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów, przyjmuje rolę lidera grupy.</li> </ul> | <p>przyjmuje rolę lidera grupy i jako minister wygłasza przemówienie oraz przytacza trafne argumenty.</p>                    |
| <p><b>*5.</b><br/><b>Sądy i trybunały</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę sądowniczą,</li> <li>- wyjaśnia, co nazywamy wymiarem sprawiedliwości,</li> <li>- przedstawia rolę sędziów,</li> <li>- tłumaczy, kim są prokurator, obrońca i obrońca z urzędu.</li> </ul>                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje zasady działania sądów,</li> <li>- wymienia zadania trybunałów,</li> <li>- na podstawie tekstu źródłowego przytacza przykłady spraw, którymi zajmują się współczesne sądy,</li> <li>- wyjaśnia, jakie znaczenie ma dla obywateli</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawia zasady działania sądów,</li> <li>- wyjaśnia znaczenie zasad bezstronności i niezawisłości sędziów oraz ich immunitetu i nieusuwalności,</li> <li>- tłumaczy, kim jest ławnik,</li> <li>- analizuje tekst źródłowy, na jego podstawie wyjaśnia</li> </ul>                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- opisuje salę rozpraw w procesie karnym,</li> <li>- charakteryzuje działania Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu,</li> <li>- wyjaśnia rolę Trybunału Konstytucyjnego w państwie demokratycznym,</li> <li>- odszukuje informacje</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- objaśnia, czego dotyczyło ostatnie orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego.</li> </ul> |

|                                                |                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                             |
|------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                |                                                                                                                                                                                                                                      | <p>dwuinstancyjność postępowania sądowego,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- odszukuje informacje na temat ostatniego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego,</li> <li>- bierze udział w dyskusji na temat immunitetów sędziowskich.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                           | <p>określenie <i>rządy sędziów</i>,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje różnice między wymiarem sprawiedliwości a władzą sędziowską,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat immunitetów sędziowskich i przytacza trafne argumenty.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <p>na temat sporu o reformę sądownictwa i ustala, jakich kwestii on dotyczył,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- analizuje tekst źródłowy, na jego podstawie omawia wpływ sędziów na sferę polityki i życia społecznego.</li> </ul> |                                                                                             |
| <p><b>*6.</b><br/><b>Partie polityczne</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, czym są partie polityczne,</li> <li>- wymienia rodzaje partii politycznych,</li> <li>- podaje elementy kampanii wyborczej partii,</li> <li>- wylicza systemy partyjne.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawia zawartość programu politycznego partii,</li> <li>- określa, w jaki sposób partie dążą do osiągnięcia swoich celów,</li> <li>- przedstawia systemy partyjne,</li> <li>- tłumaczy, czym są koalicja i opozycja w parlamencie,</li> <li>- wymienia nazwy największych polskich partii politycznych,</li> <li>- wyjaśnia, czym jest statut partii,</li> <li>- wyszukuje potrzebne informacje w tekście ustawy o partiach politycznych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia funkcje partii politycznych,</li> <li>- opisuje partie prawicowe, centrowe i lewicowe,</li> <li>- tłumaczy znaczenie kampanii wyborczej dla funkcjonowania partii,</li> <li>- charakteryzuje systemy partyjne, wskazuje wady i zalety każdego z nich,</li> <li>- tłumaczy, jak utworzyć partię polityczną,</li> <li>- analizuje tekst ustawy o partiach politycznych,</li> <li>- podaje nazwy partii politycznych, których przedstawiciele zasiadają w izbie niższej obecnej kadencji,</li> <li>- przygotowuje notatkę na temat jednej z partii politycznych reprezentowanych w Sejmie RP.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- opisuje działalność partii w państwie demokratycznym,</li> <li>- podaje przykłady działań podejmowanych przez wybraną partię polityczną reprezentowaną w Sejmie RP.</li> </ul>                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- charakteryzuje polską scenę polityczną.</li> </ul> |

|                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|-------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>*7.</b><br/><b>Organizacje obywatelskie</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tłumaczy, czym są organizacje pozarządowe, i podaje ich główne rodzaje,</li> <li>- określa, czym jest wolontariat, i przytacza przykłady działań wolontariuszy,</li> <li>- wymienia korzyści wynikające z pracy w wolontariacie,</li> <li>- podaje przykłady ogólnopolskich organizacji młodzieżowych,</li> <li>- odczytuje dane statystyczne z wykresu.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, co oznacza prawo do swobodnego zrzeszania się,</li> <li>- przytacza przykłady działań organizacji pozarządowych,</li> <li>- wymienia cele działalności ogólnopolskich organizacji młodzieżowych,</li> <li>- wylicza przykładowe działania podejmowane przez związki zawodowe,</li> <li>- odszukuje informacje o organizacjach pozarządowych, które funkcjonują w najbliższej okolicy,</li> <li>- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego założenia stowarzyszenia,</li> <li>- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego akcji wolontariackiej.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa zasada swobodnego zrzeszania się,</li> <li>- tłumaczy, czym jest społeczeństwo obywatelskie,</li> <li>- charakteryzuje działalność organizacji pozarządowych,</li> <li>- wskazuje różnice między stowarzyszeniem a fundacją,</li> <li>- charakteryzuje rodzaje wolontariatu,</li> <li>- określa, jakie działania trzeba podjąć, aby zostać wolontariuszem.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia poszczególne obszary działalności organizacji pozarządowych,</li> <li>- wyjaśnia, czym jest organizacja pożytku publicznego i w jaki sposób można wspomóc jej działalność,</li> <li>- uzasadnia konieczność angażowania się w działania organizacji pozarządowych,</li> <li>- na podstawie analizy danych statystycznych z wykresu wskazuje obszar, w którym organizacje pozarządowe powinny być bardziej aktywne, i uzasadnia swoje zdanie,</li> <li>- wyjaśnia, jak rozumie słowa Tadeusza Kotarbińskiego.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia rolę NSZZ „Solidarność” w najnowszej historii,</li> <li>- odpowiada, czy międzynarodowe organizacje pozarządowe powinny wpływać na władze danego kraju, i przytacza trafne argumenty,</li> <li>- opowiada o swoich doświadczeniach z pracy wolontariackiej,</li> <li>- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację o organizacjach pozarządowych, które funkcjonują w najbliższej okolicy,</li> <li>- przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego założenia stowarzyszenia,</li> <li>- przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego akcji wolontariackiej.</li> </ul> |
| <p><b>*8.</b><br/><b>Media i opinia publiczna</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, czym jest opinia publiczna,</li> <li>- wymienia rodzaje mass mediów,</li> <li>- wskazuje różnice między mediami komercyjnymi a publicznymi,</li> </ul>                                                                                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określa, do czego służą sondaże,</li> <li>- tłumaczy, czym jest wolność słowa,</li> <li>- wylicza funkcje mediów,</li> <li>- podaje zalety i wady mediów</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa,</li> <li>- omawia funkcje sondaży,</li> <li>- opisuje specyfikę mediów</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przytacza argumenty na poparcie tezy, że wolność słowa i wolne media są fundamentem demokracji,</li> <li>- charakteryzuje misję mediów publicznych,</li> <li>- omawia przykłady</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>- ocenia, jak często na jego poglądy, decyzje i wybory mają wpływ media społecznościowe,</li> <li>- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |

|                                        |                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                    |
|----------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- objaśnia, czym są fake newsy i bańki informacyjne,</li> <li>- odróżnia fakty od opinii i komentarzy.</li> </ul> | społecznościowych, <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia główne zasady etyki dziennikarskiej,</li> <li>- określa, czym jest kampania społeczna,</li> <li>- podaje definicję spotu wyborczego,</li> <li>- wskazuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju środków masowego przekazu dla społeczeństwa,</li> <li>- porównuje sposób przedstawienia jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł i oddziela fakty od opinii,</li> <li>- gromadzi materiały dotyczące wybranej kampanii społecznej,</li> <li>- wskazuje funkcje mediów przejawiające się w stronach internetowych, które odwiedza,</li> <li>- znajduje informacje na temat wyników wybranego badania opinii publicznej.</li> </ul> | jednokierunkowych i interaktywnych, <ul style="list-style-type: none"> <li>- opowiada o poszczególnych funkcjach mediów,</li> <li>- przedstawia rolę mediów społecznościowych w demokracji,</li> <li>- podaje przykłady fake newsów i uzasadnia swój wybór,</li> <li>- omawia zasady pracy i postępowania dziennikarzy,</li> <li>- opisuje obszary tematyczne kampanii społecznych,</li> <li>- sporządza notatkę z wybranego badania opinii publicznej.</li> </ul> | pozytywnego i negatywnego wpływu mediów społecznościowych na demokrację, <ul style="list-style-type: none"> <li>- uzasadnia konieczność przestrzegania zasad etyki dziennikarskiej,</li> <li>- wyjaśnia rolę opinii i komentarzy w demokratycznych mediach,</li> <li>- bada sposób ukazania jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł, oddziela fakty od opinii i przedstawia wnioski,</li> <li>- uzasadnia konieczność oddzielania faktów od opinii.</li> </ul> | wybranej kampanii społecznej, dokonuje analizy zastosowanych w niej środków.                                                       |
| <b>**VI. Sprawy międzynarodowe</b>     |                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                    |
| <b>** 1. Współpraca międzynarodowa</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, czym są polityka zagraniczna i współpraca międzynarodowa,</li> </ul>                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje przejawy realizacji przez państwo polityki zagranicznej,</li> <li>- wymienia podstawowe</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia znaczenie współpracy międzynarodowej dla pokoju na świecie,</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określa rolę organizacji międzynarodowych na arenie światowej,</li> <li>- wyjaśnia, jaką rolę</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>- analizuje wyniki badań opinii publicznej, formułuje wnioski, określa przyczyny</li> </ul> |

|                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|----------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozwija skrót ONZ,</li> <li>- przytacza przykłady inicjatyw ONZ,</li> <li>- podaje pełną nazwę NATO,</li> <li>- wymienia przykłady działań NATO,</li> <li>- odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich NATO,</li> <li>- odczytuje dane z wykresu prezentującego wyniki badań opinii publicznej.</li> </ul> | zadania ambasadora i konsula,<br>- wylicza główne cele i działania ONZ,<br>- tłumaczy, czemu służą misje pokojowe ONZ,<br>- określa najważniejsze cele NATO,<br>- przytacza przykłady aktywności Polski w ONZ i NATO,<br>- odszukuje informacje o przypadku zastosowania weta w czasie obrad Rady Bezpieczeństwa ONZ,<br>- ocenia, czy ONZ odgrywa ważną rolę we współczesnym świecie, i uzasadnia swoje zdanie,<br>- znajduje wiadomości o trzech operacjach NATO przeprowadzonych po 2000 r. | <ul style="list-style-type: none"> <li>- charakteryzuje rolę ambasadora i konsula w polityce zagranicznej,</li> <li>- podaje czas i okoliczności powstania ONZ,</li> <li>- określa, ilu członków liczy ONZ,</li> <li>- wymienia główne organy ONZ,</li> <li>- opisuje genezę NATO,</li> <li>- podaje nazwę głównego organu NATO,</li> <li>- wskazuje na mapie państwa członkowskie NATO z uwzględnieniem kolejnych etapów powiększania się organizacji</li> <li>- wylicza wybrane ugrupowania międzynarodowe, do których należy Polska.</li> </ul> | odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego,<br>- omawia wybrane ugrupowania międzynarodowe, do których należy Polska,<br>- opracowuje notatkę o trzech operacjach NATO przeprowadzonych po 2000 r. z uwzględnieniem ich celów i uczestników.                                                                              | zaobserwowanych zjawisk, wyraża własną opinię na wskazany temat i uzasadnia odpowiedź,<br>- znajduje informacje o protestach przed ambasadami różnych krajów, omawia to zjawisko i przedstawia swoje zdanie na ten temat,<br>- ocenia, jaki wpływ ma prawo weta w Radzie Bezpieczeństwa ONZ na skuteczność działań tego organu,<br>- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat najważniejszych działań Polski w strukturach ONZ i NATO. |
| <b>** 2.</b><br><b>Unia Europejska</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje datę i miejsce utworzenia Unii Europejskiej,</li> <li>- wylicza najważniejsze zadania UE,</li> <li>- odpowiada, czym jest euro,</li> <li>- odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich UE.</li> </ul>                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia główne przyczyny integracji europejskiej,</li> <li>- na podstawie mapy podaje nazwę państwa, które przystąpiło do UE później niż Polska,</li> <li>- wylicza nazwy głównych organów Unii Europejskiej,</li> <li>- odszukuje w Deklaracji Schumana</li> </ul>                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia główne etapy integracji europejskiej,</li> <li>- opisuje okoliczności powstania Unii Europejskiej,</li> <li>- wskazuje na mapie państwa członkowskie UE, uwzględniając kolejne etapy rozszerzania organizacji,</li> <li>- wymienia podstawowe uprawnienia głównych</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje wady i zalety procesu integracji europejskiej,</li> <li>- podaje nazwy trzech wspólnot europejskich,</li> <li>- omawia uprawnienia głównych organów Unii Europejskiej,</li> <li>- analizuje tekst Deklaracji Schumana i określa, jak zmieniła się sytuacja w Europie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia główne zagadnienia i problemy funkcjonowania UE,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w pracy zespołu rozważającego dwie koncepcje rozwoju Unii Europejskiej, organizuje głosowanie i podsumowuje jego wyniki,</li> <li>- przyjmuje rolę lidera w</li> </ul>                                                                                                                                                           |

|                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <p>potrzebne informacje,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- bierze udział w pracy zespołu rozważającego dwie koncepcje rozwoju Unii Europejskiej,</li> <li>- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego obchodów Dnia Europejskiego,</li> <li>- gromadzi materiały dotyczące brexitu,</li> <li>- bierze udział w dyskusji na temat skutków brexitu.</li> </ul>                                                                                                                           | <p>organów Unii Europejskiej,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- analizuje tekst Deklaracji Schumana,</li> <li>- podaje praktyczne przykłady realizacji celów UE,</li> <li>- analizuje materiały dotyczące brexitu.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                               | <p>od czasów autora,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- aktywnie uczestniczy w pracy zespołu rozważającego dwie koncepcje rozwoju Unii Europejskiej,</li> <li>- przedstawia trafne argumenty, uzasadnia swoje stanowisko,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat brexitu i przytacza trafne argumenty.</li> </ul> | <p>przewodzeniu projektu dotyczącego obchodów Dnia Europejskiego.</p>                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <p><b>** 3.</b><br/><b>Polska w Unii Europejskiej</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje datę wejścia Polski do UE i określa sposób, w jaki Polacy podjęli decyzję,</li> <li>- wskazuje główne korzyści, które wynikły dla Polski, jej obywateli i polskich firm z przystąpienia do UE,</li> <li>- szuka informacji do broszury o sposobach wykorzystywania funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim mieście.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wylicza podstawowe prawa obywatela UE,</li> <li>- wymienia cztery najważniejsze zasady europejskiego rynku wewnętrznego,</li> <li>- przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących,</li> <li>- określa źródła funduszy unijnych i główne kierunki ich dysponowania,</li> <li>- gromadzi informacje na temat inicjatyw polskiego rządu zgłoszonych na forum Unii Europejskiej.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia przygotowania Polski do przystąpienia do UE,</li> <li>- charakteryzuje poszczególne prawa obywatela UE,</li> <li>- przedstawia znaczenie zasad europejskiego rynku wewnętrznego,</li> <li>- tłumaczy, czym jest i jak działa strefa Schengen,</li> <li>- wylicza cele, na które są w Polsce przeznaczane dotacje unijne,</li> <li>- podaje przykłady wykorzystania przez Polskę funduszy unijnych,</li> <li>- redaguje broszurę o sposobach</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje koszty przynależności Polski do UE,</li> <li>- przedstawia negatywne skutki swobodnego przepływu osób,</li> <li>- omawia przeznaczenie poszczególnych rodzajów funduszy unijnych.</li> </ul>                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- ocenia proces integracji Polski z Unią Europejską,</li> <li>- rozważa, jakie mogą być konsekwencje wychodzenia kolejnych krajów z UE,</li> <li>- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat inicjatyw unijnych skierowanych do młodych ludzi.</li> </ul> |

|                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | wykorzystywania funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim mieście,<br>- sporządza notatkę na temat jednej z inicjatyw polskiego rządu zgłoszonych na forum Unii Europejskiej.                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>** 4.<br/>Problemy współczesnego świata</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, czym jest globalizacja,</li> <li>- przytacza przykłady globalizacji z codziennego życia,</li> <li>- podaje przykłady pomocy dla krajów rozwijających się,</li> <li>- tłumaczy, czym jest zjawisko ocieplania klimatu,</li> <li>- podaje główne różnice między sytuacją w krajach Północy i Południa.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wylicza główne skutki globalizacji,</li> <li>- określa, z czego wynika podział na kraje rozwinięte i rozwijające się,</li> <li>- wskazuje główny kierunek migracji,</li> <li>- wylicza główne zagrożenia i wyzwania XXI w.,</li> <li>- bierze udział w dyskusji o wyzwaniach związanych z migracją,</li> <li>- opracowuje notatkę o wybranej polskiej organizacji pozarządowej, która pomaga mieszkańcom państw rozwijających się,</li> <li>- przygotowuje plakat przestrzegający przed skutkami zmian klimatu,</li> <li>- uczestniczy w pracach nad prezentacją na temat najbardziej zagrożonych państw</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- charakteryzuje zjawiska globalizacji i amerykańskiej kultury,</li> <li>- tłumaczy, czym jest konsumpcjonizm,</li> <li>- tłumaczy, na czym polegają pomoc rozwojowa i pomoc humanitarna,</li> <li>- charakteryzuje zmiany klimatu i określa ich skutki.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji w różnych dziedzinach,</li> <li>- przedstawia sytuację krajów rozwiniętych i rozwijających się,</li> <li>- uzasadnia konieczność udzielania pomocy humanitarnej,</li> <li>- wyjaśnia, czym jest grupa G7,</li> <li>- omawia problemy związane z migracją,</li> <li>- omawia główne zagrożenia i wyzwania XXI w.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- proponuje, w jaki sposób młodzi ludzie mogą dbać o środowisko,</li> <li>- wyjaśnia, czym jest Młodzieżowy Strajk Klimatyczny,</li> <li>- przedstawia sylwetkę Greta Thunberg,</li> <li>- aktywnie uczestniczy w dyskusji o wyzwaniach związanych z migracją,</li> <li>- przytacza trafne argumenty, proponuje sposoby rozwiązania problemu,</li> <li>- znajduje informacje o inicjatywach na rzecz osób potrzebujących z krajów Południa, w które mogą się zaangażować młodzi ludzie,</li> <li>- opracowuje reportaż dotyczący zmian klimatu,</li> <li>- przygotowuje</li> </ul> |

|                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-----------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | świata,<br>- bierze udział w dyskusji dotyczącej wpływu światowych problemów na niego i jego rówieśników.                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat najbiedniejszych państw świata,<br>- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat wpływu światowych problemów na niego i jego rówieśników oraz przytacza trafne argumenty.                                                                                      |
| <b>** 5.<br/>Konflikty zbrojne na świecie</b> | - podaje główne przyczyny konfliktów zbrojnych,<br>- wyjaśnia, czym jest ludobójstwo,<br>- przytacza przykłady działań terrorystycznych,<br>- odczytuje z mapy informacje o wybranych współczesnych konfliktach na świecie,<br>- odczytuje wyniki badań opinii publicznej dotyczących zagrożenia terroryzmem w Polsce. | - tłumaczy, na czym polega terroryzm,<br>- wymienia skutki terroryzmu,<br>- określa skutki konfliktów,<br>- odszukuje informacje na temat cyberterroryzmu,<br>- znajduje w internecie wiadomości o zbrodniach ludobójstwa popełnionych w XX w.,<br>- bierze udział w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych. | - omawia przyczyny i rodzaje konfliktów,<br>- przedstawia źródła i rodzaje terroryzmu,<br>- na podstawie mapy charakteryzuje wybrane współczesne konflikty na świecie,<br>- analizuje wyniki badań opinii publicznej dotyczących zagrożenia terroryzmem w Polsce i ocenia, jak poglądy Polaków na ten problem kształtują się obecnie,<br>- omawia zagrożenia wynikające z cyberterroryzmu dla współczesnych państw i społeczeństw,<br>- aktywnie uczestniczy w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze | - wyjaśnia, dlaczego walka ze współczesnym terroryzmem jest trudna,<br>- redaguje notatkę na temat zamachów terrorystycznych przeprowadzonych w Europie w XXI w.<br>- aktywnie uczestniczy w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych, przedstawia trafne argumenty. | - opowiada o zamachu na World Trade Center,<br>- przygotowuje prezentację dotyczącą konfliktu na Ukrainie,<br>- aktywnie uczestniczy w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych, podaje konkretne propozycje i przedstawia trafne argumenty. |

|  |  |  |                                        |  |  |
|--|--|--|----------------------------------------|--|--|
|  |  |  | współczesnych<br>konfliktów zbrojnych. |  |  |
|--|--|--|----------------------------------------|--|--|

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań edukacyjnych na ocenę dopuszczającą.

1. Program nauczania: B. Furman – *Dziś i jutro. Program nauczania wiedzy o społeczeństwie w szkole podstawowej.*
2. Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z wiedzy o społeczeństwie.
3. Statut Szkoły Podstawowej nr 1 w Legionowie.